

rastlino morate toliko globoko odrezati, kolikor le gre, in sicer precej, kadar je mlado rastlino zapaziti. Korenina tako zatirane praproti počasi pogine, t. j. izgnije. Spominjamo se, da smo nekje brali, da se uspešno zatira praprot, če se zabode v korenino odrezane praproti rtasta železna palica, koje rt je bil pomočen v žvepleno kislino. Morda ima kedo izmed naših čitateljev izkušnje o zatiranju praproti. Prosimo poročil.

Vprašanje 144. Kako je odpraviti žitnega molja? (J. S. pri Sv. J.)

Odgovor: Čeja po žitnici, mazanje lesovine s ka-tranom, često odpiranje in zračenje in večkratno pre-grebanje žita odganja žitnega molja. Ako so se ti pa vendar zavrgli, polagaj na kup mokre plahte, okoli pa naspri malo žita. Goseničice, kar jih je v žitu, pojdejo na mokro plahto in potem jih lahko obereš ali pa dru-gače pomoriš. Metulji pa, kar jih ni še odložilo jajec, ne morejo na kup in prisiljeni znesti jih na žito, potre-seno v ta namen. Razumeva se, da moraš to žito potem tudi odstraniti, takisto mi ni treba še opominjati, da steri vsacega metuljčka, ki ga vidiš v žitnici ali pa zunaj kje. Svetoval bi ti tudi, da postaviš okoli kupa nekoliko posod z vodo. Leteči molji se zbirajo radi pri vodi in mnogo se jih potopi. Moljavo žito spravi hitro s pota, a predno je daš v mlin, prepraži je v krušni peči, ki mu sicer vzame kaljivost, ali ta pri mlinskem žitu tako nima nobenega pomena.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

177.

Pustošenje kobilic po Slovenskem. Arabci in kobilice. Kobilice kot hrana.

Tudi v naše kraje so se zaletavale kobilice. Posebno mnogo je trpelo dravsko polje na Štajarju, kamor so kobilice prihajale z Ogrskega. Prvič so prišle 873. l. in vse tako požrle, da je bila potem velika lakota. 1306. l. jih je od vzhodnih krajev prišlo toliko, da so na milje daleč solnce zakrivale. Požrle so vse, kamor so sedle, da je bila zemlja sredi leta vsa gola, kakor po zimi. Veliko kvaro so učinile tudi 1447. l. Zgodovina nam sporoča, da so 1473. in 1474. l. ondi vse požrle, tako da je v ptujske okolici vladala taka lakota, da so ljudje od glada mrli. Leta 1478 jih je v Slovenske Gorice toliko priletelo, da jih je zlasti ob Muri in Dravi bilo semtertje do kolena. Istega leta so bile tudi po Kranjskem in po Primorju in daleč tje po Italijanskem. Sporoča se nam, da je takrat na Beneškem do 30.000 ljudi od glada pomrlo. Leta 1542 so prišli s Turškega in s Slavonije zopet roji kobilic. Pustošile so mej Ptujem

in Radgono, pa tudi v celjske okolici in po Kranjskem so napravile mnogo škode. Tri leta pozneje so bile zopet na slovenskej zemlji, zlasti ob Savi. Leta 1672 je nastala v Ptuju kuga radi gnilih kobilic. Leta 1749 je izdala Marija Terezija poseben pouk, kako treba kobilice pokončevati. Po vseh deželah so bili nastavljeni komi-sarji, ki so nadzorovali priprave v pokončevanje kobilic. Dne 24. avgusta 1782. l. so prihrumele kobilice v velikej množini z Ogrskega ter so se spustile na dravsko polje. Preplašeno ljudstvo s prvega ni vedelo, kaj bi začelo. Kmalu pa so začeli zvoniti, ljudje so vreli vkup, užigali so kupe slame, s cepci so udrihali po kobilicah, stre-ljali, so mej nje, bobnali in kričali. In kobilice so se res vzdignile in dalje odletele. Dne 25. avgusta so bile v Slovenskih Goricah, 26. v ščavniške dolini in na murskem polju, 27. po vinogradih okoli Kapele, 28. okoli Radgone, 29. okoli Apač in okoli Cmureka. Septembra meseca pa so se v večjih tropah potikale po nemškem Štajarju ter so zopet odletele v spodnje kraje, dokler jih ni rani sneg pokončal.

Kobilice so povsodi prava nadloga, proti katerej se je človeku težko braniti. V prirodi je mnogo živalij, katere kobilice žro in zatirajo, ali vse to je slabo, kedar se v silnih rojih pokažejo. Naj stori človek vse, kar je v njegovej moči, vendar se jih ne more odkrižati. Ne ogenj, ne topovi in sploh nobena moč no more jih ugnati, dokler sama priroda človeku ne pomaga. Plinij pripoveda, da so Grki v Kireni imeli posebno postavo, da vsi sta- novniki morajo trikrat na leto nad kobilice iti. Enkrat so morali iti jajčeca pobirat, enkrat ubijati mlade, brez-krile, in enkrat krilate kobilice. Kdor ni storil dolžnosti svoje, kaznovali so ga ostro. Ni sumnje, da človek ne more s prekrižanima rokama gledati svojega neprijatelja, ko mu ves imetek uničuje, temveč da se brani z ognjem in mlatili, in da proti mladim kobilicam grabna koplje z vodo zaliva, kjer jih potem poduši.

Arabci imajo gotovo sredstvo proti kobilicam. Ben Omer pravi, da je prerok čital na krilih ene kobilice tele besede: „Me smo največja vojska božja. Me nosimo vsaka 99 jajčec, ako pa bi jih položile sto, konec bi vzal ves svet.“ Mohamed se je na to prestrašil in je ponižno boga prosil, da uniči te neprijatelje musulman-skega sveta. Na to prošnjo je došel angel Gabrijel in povedal preroku, kako naj si muslimanski svet pomaga. Prerokova molitev naj se zapiše na papir, pritrdi na tresko ter zasadi na polje, in kobilic ne bode blizu. In Arabci zatrjujejo, da to sredstvo pomaga. Po vrhu imajo Arabci še drugo sredstvo. Treba je ujeti štiri kobilice, vsakej zapisati na krila po jeden stih s korana, kateri proti kobilicam govore, pa jih pustiti, da odlete, in ves roj se bode obrnil na drugo stran. Kobilice Arabci spo-štujejo in mnogo drža do tega, ako se jim o njih sanja. Komur se sanja, da kobilice je, veseli se, ker to je dobro znamenje. Komur se sanja, da padajo zlate kobi-lice, njemu hoče bog povrniti, kar je bil izgubil.

Za kalifa Omar-ben-el Khotthalla ni bilo kobilicam sledu, kakor da so izginile z zemlje. In zato je bila v deželi velika žalost. Kalif je poslal poslanike v Jeuren, Ham in Irak pogledat, ali so tam še kobilice. Eden poslanik se je srečno povrnil s pota in je prinesel polno pest kobilic. „Allah je velik!“ vzkliknil je Omar, ko je videl, da so še kobilice, ker se je uže bal za rod človeški. Treba nam je vedeti, da stoji v knjigah zapisano tole: „Kedar ne bode več kobilic, konec bode rodu človeškega.“ Pravljica pripoveda, da je ostal kosec prsti, ko je bog človeka ustvaril, in s tega ostanka je bog ustvaril kobilice, zato so kobilice ustvarjene človeku za hrano. Arabcem dopušča bog od vseh živalij jesti samo kobilice in ribe, a tako da se ne koljejo. In res jih jedo z največjo slastjo. Ko so jih vprašali, kakošna je ta jed, odgovoril je kalif Omar-ben-el Khotthal: „Da bi le imel vedno poln koš kobilic!“

General Dumas pripoveda, da so kobilice dobra hrana za ljudi, in za kamele. Jedo jih pržene ali kuhane. Suše jih tudi na solncu, meljejo in z moko mešajo ter potem na razne načine pripravljajo. Kamelam pokladajo posušene ali pržene kobilice. Posušene ali nasoljene kobilice prinašajo v Aziji in Afriki pogosto tudi na trg. V Bagdadu se je uže več potov dogodilo, da je cena mesu pala, kedar so prinesli mnogo kobilic na trg.

Na vzhodu je bil od nekdanj običaj kobilice jesti. Samim Izraelcem je bilo dovoljeno kobilice jesti, kakor stoji v sv. pismu. Tudi sv. Janez Krstnik se je v puštinji po izgledu preroka Amosa hranil s kobilicami. Vsi potniki, kateri so bili v Arabiji, pripovedajo, da so kobilice dobra hrana, in da se more človek ob njih odebeliti. Gotovo pa je, da so kobilice dobra hrana ptičem in drugim živalim.

Starodavni narodi so radi kobilice v zdravništvu upotrebljali. Dioskorid pravi, da je proti kožnej boležni dobro zdravilo, ako se stegno kobilčino v prah stolče in pomeša s krvjo jarčevo. Ako se pomeša z vinom, pa ni boljšega zdravila proti piku škorpionovemu. Enakih receptov je bilo še več.

178.

Razvitek gospodarstva.

Sedanje stanje gospodarstva prosvetljenih narodov se je razvijalo skozi stoletja, preden se je vzdignilo na sedanjo višino. Trebalo je mnogo časa, truda in napa, da so narodi dosegli to višjo stopnjo; eden je šel hitreje, eden počasi naprej, kakor so komu bile ugodne ali neugodne okoliščnosti. Neki učitelji gospodarskega nauka pišejo več stopenj v tem napredovanju z nižje na višjo.

Najnižjo stopnjo gospodarstva imajo ondi, kjer ljudje žive od lova in ribolova. Tu je človek do celega privezan na prirodo. Dokler je divjačina v gojzdu, rib v vodi, dokler je samoraslega sadja, dotle se žive; kedar zmanjka teh stvari, začne se stradanje. Lovec ne gospodari po kakej osnovi, ne štedi in ne misli, kaj bode

jutri. Taki ljudje so surove čudi, kakor jim je surovo tudi gospodarstvo. Ne marajo za obiteljsko življenje, in ker se vedno klatijo za divjačino, tudi nimajo stalnega doma. Vsi se bavijo z istim poslom, in vsak misli samo na sebe; skupnih zadev in mejsebojne ljubezni ne pojmi.

Druga stopnja gospodarskega življenja je pastirstvo (nomadstvo). Vsekako je pastir naprednejši od lovca. Živina je glavni predmet gospodarstva, ali človek je ne pokončava, temveč redi jo in kroti, čemur pa je treba truda, potrpežljivosti in neke osnove. Ukročena žival je njegovo blago in bogastvo. Tudi pastir ne stanuje na enem mestu, ker je treba iskati paše čredam, ki ga hranijo, odevajo, in s čegar kožami trži. Ako je skrben in previden, pomnoži si blago, imovino, ki prehaja od očeta na sina. Pastir toraj pozna last in nasledstvo. Da ne govorimo o drugih narodih, knjige stare zaveze pripovedajo o bogastvu Abrahama, Izaka in Jakoba, ker so imeli velike črede.

Pastirji so blažje čudi od lovca, cenijo hrabrost in odvažnost, laglje pojmi višje ideje, in se zanje preje ogrejejo. Arabci so z vso silo svoje naravi osvojili Mohamedov zakon ter mu z mečem in ognjem dobivali pristave. No tudi tu niso vsi jednaki: podnebje, osebine naroda, udomačena žival uplivajo na življenje in napredek pastirskih ljudstev. Pastirji v mrzlih krajih, odločeni z nepreglednimi prostori od drugih narodov, zelo so zaostali, dočim so semitska pastirska plemena v vsem naprednejša. Pastirska plemena imajo svojih poglavarjev, nekih uredb, ali vendar se njihova združevanja ne morejo nazivati državom v pravem smislu. Pravo živi v svesti naroda in po njem se sodi; ljubijo slobodo in neodvisnost; imovino svojo lahko prenašajo, zato se združujejo in v velikih krdelih navaljivajo v tuje zemlje. Zgodovina pripoveda dosta o takih navalih, na pr. Mongolcev v Evropo, ob izseljevanju pastirskih plemen.

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Sprava na Češkem?

Ko so prihajala z Dunaja prva poročila o češkonemški spravi, da se pripravlja, da se bode posrečilo, dognati jo, konečno, da je sprava dognana, radovali smo se z vsega srca prav tako z našega slovenskega stališča, kakor tudi s stališča avstrijskega. Nadrobnosti poravnave niso nam bile znane in tudi pozneje, ko so se razglasile nismo si štel v našo dolžnost, razpravljati jih in si lomiti glave Čehov in Nemcev v Češki, nedvomeč, da pač pogajajoča naroda sama dosti dobro vesta, kje ju čevelj tišči in kako se sporazumeta glede varovanja obestranskih narodnosti. Znano je bilo, da načrtani dogovor ima veljati samo za Češko kraljestvo, toda nikdo si ni prikrival, da posledice pogašenja narodnih strastij v eni veliki kraljevini neizogibno mora imeti svoje naravne posledice za vso državo.